

DIFICULTĂȚILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PROFESIONAL ȘI TEHNIC. STUDIU DE CAZ: LICEUL „DAN MATEESCU” CĂLĂRAȘI¹

EUGEN GLĂVAN

Serviciile educaționale din domeniul învățământului profesional și tehnic evoluează într-un context caracterizat de schimbare și diversitate pe piața muncii. Calitatea acestora este influențată de politicile publice care trebuie să răspundă și provocărilor demografice. Când aceste aspecte se întâlnesc într-un spațiu social unde oportunitățile și varietatea ofertelor de angajare sunt reduse, instituțiile implicate în învățământul profesional și tehnic sunt nevoite să adopte strategii adecvate realităților. În acest articol vom prezenta rezultatele unei cercetări calitative într-o zonă slab dezvoltată, încercând să surprindem modul în care instituțiile educaționale, condiționate de reglementările din domeniu, se adaptează la cerințele pieței muncii și nevoile beneficiarilor direcți.

Cuvinte-cheie: dezindustrializare, calitate educațională, învățământ profesional și tehnic.

INTRODUCERE

Învățământul profesional și tehnic (ÎPT) reprezintă una dintre soluțiile la dificultățile social-economice din România contemporană, chiar dacă în prezent percepțiile despre utilitatea profesiilor sunt scăzute (TNS Opinion & Social, 2011: 53). Abordările diferite însă, de la desființarea școlilor de arte și meserii în anul 2009 până la elaborarea Strategiei Educației și Formării Profesionale din România pentru perioada 2016–2020, au creat dezechilibre în domeniu. Lipsa eficienței și echității în sistemul educațional al ÎPT creează premisele cheltuirii resurselor într-un mod ineficient și scade coeziunea socială (Woessmann, 2008: 2). Educația reprezintă un sistem esențial pentru dezvoltarea societății, iar disfuncționalitățile interne sau

Adresa de contact a autorului: Eugen Glăvan, Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: eugen@iccv.ro.

¹ Studiul de caz a fost realizat în cadrul proiectului *Învățământul profesional și tehnic. Provocări și oportunități de dezvoltare*, susținut de OMV Petrom. O versiune extinsă a studiului de caz prezentat în articol a fost publicată anterior pe site-ul ICCV: Glăvan, E., *Liceul Tehnologic Dan Mateescu – Călărași. Studiu de caz*, București, 2016, disponibil online la http://iccv.ro/sites/default/files/Studiu%20de%20caz_Calarasi.pdf.

de relaționare cu componentele economice, sociale sau politice produc efecte sistemice. Una dintre principalele probleme observate este aceea a adaptării insuficiente a educației la cerințele pieței muncii generată de calitatea scăzută a programelor.

Actualul județ Călărași, situat în sudul României și având ca formă dominantă de relief câmpia, a fost din punct de vedere istoric o zonă preponderent rurală, ocupațiile principale ale locuitorilor incluzând creșterea animalelor și agricultura. Rolul decisiv în evoluțiile actuale ale reședinței de județ poate fi atribuit deciziei autorităților comuniste din anul 1974 de a construi Combinatul Siderurgic Călărași, componentă importantă a planurilor de industrializare din acea perioadă. Evenimentele din 1989 au modificat destinul acestuia, autoritățile centrale și locale nereușind să integreze acest obiectiv industrial în economie sau să-l privatizeze cu succes, ceea ce a condus la diminuarea accentuată a activității industriale din zonă.

În prezent populația municipiului Călărași este de 65 181 de locuitori (conform Recensământului din 2011), în scădere de la 76 952 de locuitori în 1992, maximum istoric al populației orașului. Declinul industrial al orașului a modificat esențial evoluția acestuia, în prezent toate domeniile vieții sociale fiind afectate de lipsa perspectivelor de dezvoltare. Din punct de vedere demografic, alături de creșterea fluxului de emigrație din județ, mai este relevantă și scăderea numărului de născuți vii de la 4 783 în 1990 la 2 687 în 2015. Principalele aspecte care influențează educația pe plan local sunt dezechilibrele demografice, resursele limitate și specializările profesionale necesare pentru economie. Accentul va fi pus pe investigarea consecințelor politicilor educaționale din domeniul învățământului profesional și tehnic la nivel local, care coroborate cu lipsa investițiilor în dezvoltarea infrastructurii industriale și agricole generează efecte de deprofesionalizare, abandon școlar, lipsă de performanță și imobilitate socială.

PROFIL EDUCAȚIONAL ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL ȘI TEHNIC ÎN MUNICIPIUL CĂLĂRAȘI

În județul Călărași unitățile de învățământ tehnic și profesional reunesc 15 licee și colegii care oferă un număr total 1 008 locuri cu specializări, în unele cazuri, similare liceului studiat. Județul Călărași traversează în prezent o etapă de reconfigurare a peisajului economic, iar accentul se deplasează către componenta agricolă. Numărul ridicat de locuri din planul de școlarizare în cadrul profilurilor de servicii (tehnician în gastronomie, turism, activități economice, coafor stilist), tehnic (tehnician în automatizări, mecanic de întreținere și reparații, tehnician în industria textilă) și de unități situate în mediul rural care oferă specializări în profilul resurselor naturale și a protecției mediului sugerează adaptarea ofertei educaționale la realitățile locale.

Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”² (LTDM), municipiul Călărași, județul Călărași, a fost înființat prin Hotărârea de Guvern nr. 644/23.09.1991 ca *Școală profesională de construcții metalurgice*, denumirea actuală fiind legiferată prin Hotărârea Consiliului Local Călărași nr. 41/30.08.2012. Schimbările din societatea românească după 1989 au precipitat înființarea unei instituții educaționale care nu avea baza materială necesară pentru a-și îndeplini misiunea:

„Liceul a fost înființat în anul 1991 atunci când se rupe din liceul Mihai Eminescu care a devenit atunci teoretic, iar partea aceasta tehnologic nu-și mai găsea locul. Și atunci s-a luat hotărârea... colegii mei care erau atunci în școală au luat hotărârea de a înființa o școală profesională. Activitatea de început s-a desfășurat în niște condiții improprie. Pentru că, efectiv, spațiile de învățământ erau niște barăci în care vara locuiau muncitori de la combinatul siderurgic” (cadru didactic, LTDM, Călărași).

Clădirile, care aparținuseră S.C. Consid S.A., nepotrivite pentru derularea activităților didactice și aflate într-o stare precară, au generat imaginea unei instituții de slabă calitate. S-a impus în acest fel în comunitatea locală denuminația „la barăci” pentru Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”, fapt ce a contribuit la conturarea unei imagini negative în rândul părinților și potențialilor elevi.

„Și atunci cu eforturi proprii, cu sponsorizări, cu elevii, s-a reușit oarecum să se remedieze situația acelei barăci și să devină un spațiu pentru învățământ. Între 1991 și 1995 a fost perioada aceea foarte grea. După 1995 lucrurile s-au mai remediat un pic pentru că și spațiul a căpătat o altă înfățișare, a apărut o altă clădire (aceea din curte) unde se desfășurau activitățile practice, atelierele școală și, inclusiv pe locul unde se află această clădire cu etaj acum erau tot ateliere școală” (cadru didactic, LTDM, Călărași).

Preocuparea pentru îmbunătățirea bazei materiale se concretizează în anul 2007 când debutează construcția unei clădiri P + 2 cu zece săli de clasă. Această inițiativă este completată în anul 2014 de proiectul „*Lucrări de reabilitare, modernizare și dezvoltare a infrastructurii educaționale preuniversitare – Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”, Călărași*” finanțat prin POR 2007–2013. După mai multe tergiversări, lucrările sunt finalizate în anul 2016, iar în prezent liceul funcționează într-un sediu adecvat și modern care conține 10 săli de clasă și laboratoare de fizică și chimie, ateliere școală, sală de sport și bibliotecă.

Concomitent cu eforturile de îmbunătățire a infrastructurii s-a conturat și adaptat la condițiile regionale oferta educațională. Capacitatea scăzută de absorbție a forței de muncă pe plan local nu a încurajat mobilitatea (Neagu, 2004: 69) și nici

² Dan Mateescu (15 nov. 1911–15 apr. 2008), a fost o personalitate a cercetării științifice universitare din domeniul construcțiilor metalice. Membru titular al Academiei Române din anul 1974, a proiectat printre altele cupola Pavilionului Expozițional din București, structura metalică a Centralei hidroenergetice Porțile de Fier I sau laminarele din Reșița. Liceul Tehnologic „Dan Mateescu” Călărași sărbătorește pe data de 15 noiembrie ziua școlii în onoarea acestei personalități.

nu a asigurat predictibilitate pentru specializările LTDM. Luând în calcul prospectarea cerințelor sociale, investigarea aspirațiilor și opțiunilor elevilor și părinților și satisfacerea aspirațiilor profesionale, oferta curriculară a cuprins meserii pentru care exista cererea de forță de muncă calificată pe plan local: confecționar îmbrăcăminte, lenjer³, precum și alte meserii din gama prestărilor de servicii. Adaptarea ofertei educaționale la schimbările social-economice a condus la înființarea în anul școlar 2001–2002 a două clase de învățământ seral, în paralel funcționând clase de învățământ profesional de doi sau trei ani și clase de învățământ liceal, forma de învățământ seral (zi, frecvență redusă).

Specializările oferite de către LTDM sunt concretizate în posibilitatea elevilor de a obține certificate de calificare profesională în domeniile Electromecanică, Construcții și lucrări publice, Industria textilă, Estetică și igiena corpului omenesc și Comerț. Specializările sunt elaborate în acord cu cerințele de pe piața forței de muncă locale. În anul 2007 au fost înființate clase de învățământ postliceal de doi ani având specializările de Tehnician Drumuri și Poduri și Asistent gestiune în unități alimentare și hoteliere și o clasă cu specializarea Construcții civile, agricole și industriale cu o durată de trei ani.

Structura corpului didactic a evoluat în timp, rezultat al schimbărilor din oferta educațională, a capacității liceului de a se adapta la economia de piață și cerințele acesteia și a puterii de atragere a elevilor. În anul școlar 2014–2015 structura colectivului cadrelor didactice cuprindea 39 de profesori, ingineri și maiștri instructori, după cum urmează: 21 cadre didactice titulare, 18 suplinitoare. Subliniem că, în acord cu constructul teoretic al învățământului (Pahl, 2014: 31), una dintre dificultățile LTDM provine din raportul pe care-l au cadrele didactice cu piața muncii din punct de vedere al formării profesionale. Deoarece atragerea în sistemul educațional a profesioniștilor din piața muncii este deficitară, este esențială păstrarea contactelor cu realitățile economice prin formare continuă.

OFERTA EDUCAȚIONALĂ A LICEULUI „DAN MATEESCU” CĂLĂRAȘI

LTDM atrage elevi din municipiul Călărași și din localitățile rurale învecinate. Elevii din alte unități administrative fac naveta sau locuiesc la internat în cadrul altor unități școlare ori cu chirie/gază în oraș. Domeniile și calificările profesionale oferite de LTDM sunt detaliate în *Tabelul nr. 1*, nivelurile de învățământ oferite fiind de zi, seral, școală profesională și școală postliceală.⁴ După cum am precizat, prestigiul liceului și alte variabile care țin de mediul economic și demografic regional generează o concurență scăzută și o calitate slabă a candidaților. În cadrul sesiunii de admitere din 2015 mediile de admitere pe specializări în cadrul LTDM

³ Confecționar lenjerie după comandă.

⁴ Informațiile sunt extrase din Planul Operațional pentru anul școlar 2015–2016 al LTDM.

au fost următoarele: Comerț 3,24, Construcții, instalații și lucrări publice 3,70, Electromecanică 3,27 și Estetica și igiena corpului omenesc 4,37 (Admitere, 2016).

Tabelul nr. 1

Domeniile profesionale oferite de către LTDM Călărași

Nivel de învățământ	Profilul	Domeniul	Calificare profesională
3	învățământ profesional	Industria textilă și pielărie	Confecționar produse textile
4	tehnic	Electromecanic	Tehnician electromecanic
4	tehnic	Construcții și lucrări publice	Tehnician în construcții și lucrări publice
4	tehnic	Industria textilă	Tehnician în industria textilă
4	servicii	Estetica și îngrijirea corpului omenesc	Coafor-stilist
4	servicii	Comerț	Tehnician în activități de comerț
4	servicii	Turism și alimentație	Asistent de gestiune în unități de cazare și alimentație
5	tehnic	Construcții, instalații și lucrări publice	Maistru construcții civile industriale și agricole
5	tehnic	Construcții, instalații și lucrări publice	Tehnician drumuri și poduri

Sursa: Planul Operațional pentru anul școlar 2015–2016. Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”, Călărași.

Rezultatele LTDM înregistrează pentru anul școlar 2014–2015 un număr de 20 de elevi înscriși la bacalaureat dintre care au promovat trei. În sesiunea august 2014 s-au înscris la bacalaureat 11 elevi, dintre care a promovat unul, iar pentru certificarea competențelor de nivel 4 s-au înscris 79 elevi, promovând toți, în timp ce pentru certificarea competențelor de nivel 5 s-au înscris 29 de elevi și au promovat 25. La examenul de bacalaureat din anul 2016 rata de promovabilitate la nivelul județului Călărași a fost de 56,60% (MENCS, 2016), în timp ce LTDM nu a avut nici un elev promovat.

Rata abandonului școlar timpuriu este una dintre problemele cu care se confruntă sistemul educațional românesc. Acest fenomen este prezent și în județul Călărași, rata riscului de abandon școlar de 12% plasând județul pe locul unu pe țară, iar rata de abandon de 7% pe locul opt. LTDM se confruntă, în plus, cu valori mari ale absenteismului, în special la clasele cu învățământ obligatoriu. Efectele sunt și administrative (scăderea notelor la purtare, sancțiune prevăzută de regulamentul școlar), dar și implicare scăzută a părinților în remedierea acestei probleme și scăderea performanțelor școlare. Una dintre principalele cauze care generează abandonul școlar în cadrul LTDM, în opinia cadrelor didactice, o reprezintă cuantumul și întârzierea

cu care sunt decontate abonamentele pentru transport. Deoarece aproximativ 70% dintre elevi provin din localitățile limitrofe Municipiului Călărași, iar posibilitățile materiale ale familiilor de proveniență sunt scăzute, acestea aleg să nu mai trimită copii la școală.

ACTIVITATE DIDACTICĂ ȘI PRACTICĂ ÎN CADRUL LICEULUI „DAN MATEESCU” CĂLĂRAȘI

Modul în care LTDM încearcă să armonizeze capacitatea de atragere a elevilor cu realitățile de pe piața muncii se traduce în obiectivele și prioritățile stabilite pentru a face față realităților locale. O analiză realizată în cadrul LTDM și detaliată în *Anexa 1* relevă strategiile limitate aflate la dispoziția cadrelor didactice. Liceul nu se află în situația de a avea o arie de recrutare extinsă și nu are parteneriate cu alte organizații economice din afara județului. De aceea, este nevoit să se adapteze unui climat economic aflat în restructurare, care după falimentul Combinatului Siderurgic Călărași și dezvoltarea pasageră a industriei textile are potențial de creștere, dar o cerere limitată de angajați specializați în momentul de față.

La dificultățile de pe piața muncii se adaugă, în cazul LTDM, reputația slabă a liceului pentru candidați, reflectată în notele de admitere bazate pe evaluarea națională din clasa a VIII-a. Între aceste două constrângeri se derulează acțiunile liceului pentru asigurarea calității procesului de învățământ, unele derivate din prevederile legale, altele implementate de către colectivul didactic ca răspuns la situații particulare:

- *Armonizarea sistemului cu piața muncii* are ca obiectiv corelarea ofertei LTDM cu nevoile de calificare din regiune. Acțiunile specifice sunt monitorizarea inserției pe piața muncii, proiectarea și dezvoltarea de noi competențe.

- *Asigurarea șanselor egale privind accesul la educație al tinerilor din județ* are ca obiectiv adaptarea școlară, medierea succesului și integrarea profesională a tuturor elevilor. Activitățile specifice urmăresc identificarea problemelor de acces, dezvoltarea de programe pentru menținerea elevilor în educație și prevenirea abandonului școlar.

- *Dezvoltarea bazei didactico-materiale prin parteneriat cu alte organizații* urmărește reabilitarea și dotarea LTDM în acord cu cerințele domeniilor de pregătire profesională. Acțiunile urmăresc identificarea surselor de finanțare și elaborarea de proiecte.

- *Dezvoltarea relațiilor parteneriale* are ca obiectiv identificarea partenerilor pentru formarea profesională și urmărește constituirea de parteneriate cu universități și întreprinderi, autorizarea LTDM ca furnizor de formare profesională continuă și validare a competențelor profesionale.

- *Atragerea specialiștilor și formarea continuă a resurselor umane* urmărește asigurarea accesului la formarea profesională continuă prin identificarea nevoilor, atragerea specialiștilor și promovarea de proiecte.

- *Dezvoltarea serviciilor de orientare și consiliere profesională a elevilor* are ca obiectiv creșterea performanțelor educaționale.

Domeniile profesionale oferite de către LTDM încearcă să răspundă evoluțiilor de pe piața muncii. Tehnician constructor și tehnician electromecanic sunt certificări prin care elevii învață să întrețină și să repare instalații (motoare electrice, calculatoare, alarme, tablouri de comandă etc.). Rezultatele în procesul de învățământ ale elevilor de la profilul tehnic reflectă eforturile LTDM de a îmbunătăți calitatea educației oferite. În *Tabelul nr. 2* sunt prezentate informații recente care reflectă această preocupare.

Tabelul nr. 2

Rezultate ale participării elevilor LTDM de la profilurile tehnice la concursuri școlare

#	Clasa/profil	Concurs școlar	Etapa/Locul
1	a XII-a A	Olimpiada interdisciplinară tehnică, profil electromecanică. An școlar 2014–2015	Etapa județeană – locul II
2	a XI-a A	Olimpiada interdisciplinară tehnică, profil electromecanică. An școlar 2014–2015	Etapa județeană – locul I Națională – participare
3	a XI-a A	Olimpiada interdisciplinară tehnică, profil electromecanică. An școlar 2013–2014	Județeană – locul I Națională – participare
4	a XII-a A a XI-a A	Olimpiada de specialitate Profil-Construcții. Ani școlari 2011–2012, 2012–2013	Județeană – locul I Națională – participare
5	a XI-a A	Concursul Național „ȘTIU ȘI APLIC”, ediția a II-a, etapa județeană, Călărași, 9 aprilie 2014	Premiul III

Sursa: Situația statistică privind implicarea elevilor și a cadrelor didactice în programe și proiecte școlare și extrașcolare perioada 2010–2015, Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”, Călărași.

În domeniul textilelor și pielăriei cererea locală pentru specialiști a avut punctul maxim în primul deceniu al sec. XXI când industria de lohn s-a dezvoltat puternic în România. Pentru certificarea ca tehnician elevii învață aspecte practice, cum ar fi executarea și multiplicarea tiparelor, determinarea manoperei directe și a consumului de timp sau organizarea arhivelor tehnice. Rezultate importante obținute de elevi la concursuri școlare și olimpiade amintite anterior au fost completate de implicarea acestora în Proiectul POSDRU/90/2.1/S/63004, „*Programe de consiliere profesională și stagii de pregătire practică pentru elevii din regiunile București-Ilfov și Sud-Muntenia*”. Acesta a fost coordonat de Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CMBRAE) iar elevii au fost implicați în stagii de practică și au beneficiat de consiliere și orientare profesională. În *Tabelul nr. 3* sunt exemplificate câteva dintre rezultatele notabile ale elevilor de la profilul textile și pielărie.

Tabelul nr. 3

Rezultate ale participării elevilor LTDM de la profilul textile și pielărie la concursuri școlare

#	Clasa/profil	Concurs școlar	Etapa/Locul
1	a XIII-a R.P.	Olimpiada de specialitate, 2012	Județeană – PREMIUL II
2			Județeană – PREMIUL III
3	a XII-a R.P.	Olimpiada interdisciplinară tehnică, profil Textile, 2011	Județeană – Premiul I
4	a XI-a R.P.	Concursul profesional, calificarea profesională – tehnician în industria textilă, 2010	Județeană – Premiul I

Sursa: Situația statistică privind implicarea elevilor și a cadrelor didactice în programe și proiecte școlare și extrașcolare perioada 2010–2015, Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”, Călărași.

Calificarea de coafor stilist pregătește elevii pentru realizarea activităților de îngrijire a părului, cum ar fi tunsori pentru bărbați și femei, coafuri, îngrijire păr, manichiură și pedichiură. Parte importantă a industriei de modă, liceul pregătește elevii și pentru componenta comportamentală și antreprenorială a acestei activități prin simularea interacțiunii cu clienții și consilierea în vederea desfășurării unor activități pe cont propriu.

Specializarea de tehnician în activități de comerț are ca obiectiv formarea abilităților specifice (identificarea caracteristicilor produselor, identificarea defectelor de calitate, utilizarea programelor informatice de contabilitate sau identificarea oportunităților de piață) și dezvoltarea competențelor de comunicare. Activitatea elevilor de la această specializare include și înființarea și administrarea firmelor de exercițiu și participarea la concursuri școlare.

Tabelul nr. 4

Rezultate ale participării elevilor LTDM de la specializarea comerț la concursuri școlare

#	Nume și prenume elev	Clasa/profil	Concurs școlar	Locul
1	Colectivul de elevi ai clasei – profil Comerț FIRMA. F.E. Raiul Jucăriilor	a XI-a C	Târgul Județean al Firmelor de Exercițiu, ediția a IV-a An școlar 2014–2015	Premiul I Mențiune
2	Colectivul de elevi ai clasei – profil Comerț FIRMA. F.E. ART & VEST	a XI-a C	Târgul Județean al Firmelor de Exercițiu, ediția a IV-a An școlar 2013–2014	Mențiune Premiul II Premiul II Premiu special

Sursa: Situația statistică privind implicarea elevilor și a cadrelor didactice în programe și proiecte școlare și extrașcolare perioada 2010–2015, Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”, Călărași.

Standardele de calitate au fost implementate prin aplicarea instrumentelor specifice pentru unitățile de învățământ profesional și tehnic:

- Monitorizare internă o dată la 3 luni începând din data de 15 septembrie a fiecărui an școlar și transmiterea formularului de monitorizare internă la IȘJ Călărași.
- Monitorizare externă a procesului de autoevaluare.
- Elaborarea raportului procesului de auto-evaluare a Liceului Tehnologic „Dan Mateescu” și transmiterea la IȘJ Călărași.
- Elaborarea planului de îmbunătățire a calității în unitățile de învățământ profesional și tehnic și transmiterea lui la IȘJ Călărași.
- Efectuarea vizitelor de inspecție pentru validarea externă a autoevaluării unităților de învățământ profesional și tehnic.
- Elaborarea raportului de inspecție pentru validarea externă a autoevaluării unităților de învățământ profesional și tehnic și transmiterea lui la CNDIPT.

Implicarea cadrelor didactice și a elevilor din cadrul LTDM în proiecte și programe școlare și extrașcolare reprezintă unul dintre obiectivele strategice ale liceului⁵. În perioada 2010–2015 LTDM a fost implicat prin elevi și profesori în proiecte care urmăreau obiective ca: creșterea șanselor de ocupare pe piața forței de muncă în rândul elevilor, aplicarea consecventă a unor strategii de instruire centrate pe elev și pe dezvoltarea competențelor acestuia, cultivarea spiritului de cercetare, pasiunea pentru descoperire, conștientizarea problemelor referitoare la combaterea poluării mediului, dezvoltarea abilităților și schimburi interregionale de experiență și de diseminare de bune practici. Alte proiecte care au implicat cadre didactice și elevi din cadrul LTDM au avut o dimensiune locală, abordând teme relevante pentru elevi, cum ar fi consecințele utilizării de țigări, alcool și alte droguri, solidaritatea cu persoanele aflate în dificultate sau istoria și literatura română. Se poate afirma însă că majoritatea proiectelor derulate de LTDM urmăresc dimensiunea civică în formarea elevilor și mai puțin pe cea profesională. Acest fapt poate fi generat de oportunitățile reduse de colaborare cu organizațiile din economia locală.

Pe lângă activitatea didactică, LTDM urmărește implicarea elevilor în diferite activități extrașcolare. Principalele direcții ale acestor activități sunt concretizate în concursuri în domenii cum ar fi ecologia, istoria națională, tradițiile sau religia. Se poate constata că LTDM face eforturi pentru integrarea elevilor în diverse activități prin implicarea acestora în programe și proiecte relevante pentru abilități și deprinderi relaționale sau civice. Totuși, numărul mic de demersuri care adresează pregătirea profesională a elevilor este de natură să prefigureze slaba capacitate a liceului de a influența viitorul profesional al acestora.

Percepția asupra competențelor absolvenților LTDM în rândul angajatorilor nu este favorabilă. Pe de o parte acționează imaginea negativă a liceului, pe de altă parte aria de specializări oferite care nu necesită competențe ridicate, în special în industria textilă. Angajatorii subliniază importanța binomului educație-profesie inclusiv

⁵ Informațiile sunt extrase din *Situația statistică privind implicarea elevilor și a cadrelor didactice în programe și proiecte școlare și extrașcolare perioada 2010–2015* întocmită de LTDM.

în educarea așteptărilor elevilor și a construirii percepției despre meserie. Discutând despre industria textilă, unul dintre angajatori explică:

„Este necesară modificarea percepției comune asupra domeniului care este văzut ca „static”” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

Componenta profesională minimă care este cerută de angajatori este compensată de apelul pentru dezvoltarea în rândul absolvenților a unor abilități de integrare într-un proces de muncă:

„Absolvenții nu erau diferiți, dar aveau o bază, îți trebuie două, trei săptămâni să înveți pentru cei care au aptitudini. Problema este că trebuie să ai o disciplină, să respecti programul” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

Astfel, accentul se deplasează de la abilități către educarea absolvenților în sensul unei cariere adecvată pentru performanțele minime pe care le dezvoltă până la terminarea LTDM. Competențele profesionale ale elevilor LTDM sunt influențate și de dotarea slabă a laboratoarelor de specialitate care necesită investiții pentru a reflecta echipamentele existente în dotarea angajatorilor. Eludarea unor standarde de pregătire vine în contradicție cu asumțiile de tip productivist ale învățământului profesional și tehnic, acelea că practica duce la creșterea productivității și creștere economică, iar abilitățile la angajabilitate și slujbe (McGrath, 2012, p. 3). Astfel, lipsa locurilor de muncă pe plan local duce la adoptarea unor strategii de emigrare temporară, cu toate că elevii nu dispun de abilități profesionale sau lingvistice adecvate.

Interesul pentru un loc de muncă mai este influențat, în opinia angajatorilor, și de climatul familial:

„Tinerii nu mai vor acest tip de job, nu mai acceptă programul și monotonia și vin tot mai puțini. Vin tineri la 25 de ani care nu au mai lucrat, nu că le-ar place, ci pentru că nu-i mai țin părinții acasă. La 25 de ani nu au nimic...” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

Astfel, modelul familiei extinse care susține membrii în contexte competitive prin sacrificarea unor resurse ale grupului este văzut ca un obstacol pentru pregătirea elevilor și intrarea pe piața muncii. Acest aspect poate fi regăsit și în atitudinea unor cadre didactice LTDM de îngăduire a lipsei de performanță și acoperirea unor domenii care, oricum, nu ar trebui să facă obiectul nivelului de educație al elevilor cum ar fi alfabetizarea de bază, calculele elementare, comportamentul social adecvat.

RELATIA CU ANGAJATORII A LICEULUI „DAN MATEESCU” CĂLĂRAȘI

În județul Călărași se manifestă în prezent un fenomen de dezindustrializare, accentuat de sfârșitul încercărilor de revitalizare a Combinatului Siderurgic și de diminuarea afacerilor în regim de lohn (fabricarea articolelor de îmbrăcăminte a atins

92,5%, comparativ cu luna mai 2015, iar aportul industriei prelucrătoare a fost de 99,9% din volumul total al producției industriale realizate). Conform datelor statistice INS se constată scăderea producției realizată în luna mai 2016 cu 8,9% față de luna precedentă și respectiv cu 14,5% comparativ cu producția industrială realizată în luna mai 2015. Structura exporturilor din județul Călărași în perioada 01.01–31.03.2016 a fost următoarea: produse vegetale (41,0%), metale comune și articole din acestea (19,0%), articole din piatră, ciment, ceramică, sticlă și din alte materiale similare (13,8%), materii textile și articole din acestea (8,1%), mașini, aparate și echipamente electrice de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile (7,8%) (Institutul Național de Statistică, 2016).

LTDM a avut o relație complexă cu angajatorii generată de cererea slabă de pe plan local a forței de muncă calificate și a dificultății de reacție rapidă a liceului la schimbările intervenite în economia locală. De exemplu, una dintre firmele locale a solicitat înființarea unei specializări de electrician la Inspectoratul Județean Călărași dar aceasta nu a putut fi înființată pentru că, preponderent, candidații și elevii LTDM sunt fete. În prezent, pentru câteva specializări există parteneriate cu societăți economice, după cum urmează:

- *Domeniul Construcții* – S.C. CONFORT S.A. Călărași. Elevii realizează sub îndrumarea profesorilor de practică activități de curățare pereți, tencuieli etc. în cadrul firmei;

- *Domeniul Servicii Estetică* – S.C. OLYMPUS S.R.L. În cadrul acestei firme sunt realizate vizite de lucru și stagii de practică în care elevii execută coafuri în cadrul atelierului școală, subiecții fiind colegii și părinții;

- *Domeniu Servicii Comerț* – S.C. P-SEVENTEEN SOLUTION S.R.L. magazin B 17. Elevii sunt implicați în activități specifice la sediul firmei, precum și în cadrul firmei de exercițiu realizată în colaborare.

Firmele locale care pot avea relații profesionale cu LTDM explică absența acestora prin migrația forței de muncă, instabilitate, slaba profesionalizare și interesul scăzut pentru anumite meserii. Aceste realități sunt valabile, în special, în domeniul confecțiilor textile:

„Motivul principal pentru care nu colaborăm cu liceul este faptul că facem export și nu are cine să se ocupe de elevi. Educația nu este criteriu de angajare. Au venit trei elevi de la „Mateescu” cu calificare. Vin o zi să se intereseze după care nu se mai întorc.” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

Deoarece fluctuația de personal este mare și competențele solicitate pot fi dobândite la locul de muncă sau prin intermediul unui curs de specializare LTDM are dificultăți în a menține o relație profesională care să includă tutori de practică. În unele cazuri relațiile personale modifică structura standard, fiind dependentă de inițiativa cadrelor didactice:

„Chiar eu am recomandat doi elevi la o firmă. Nu trebuie să știe nimic, doar să fie dispuși să învețe” (cadru didactic, LTDM, Călărași).

Instabilitatea în domeniul angajării reflectă perspectivele reduse ale proiectării carierei în rândul elevilor și, posibil, capacitatea slabă a LTDM de consiliere profesională:

„Vara angajații pleacă în străinătate. Vara pleacă în concediu fără plată la căpșuni în Spania. Iarna sunt mai statornici. Este o instabilitate foarte mare, firma are oferte și facilități: apă, înghețată. Se organizează excursii pe banii companiei la mare, la Sfânta Parascheva. Firma mai oferă și mese la anumite sărbători în oraș la restaurant.” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

Strategiile profesionale alese de către elevii LTDM includ, în multe cazuri, emigrarea temporară. Competențele lingvistice în domeniul limbilor străine sunt însă scăzute și elevii nu dispun de abilități profesionale certificate. Unul dintre cadrele didactice angajate ale LTDM prezintă dificultatea cu care se confruntă, încercând să determine elevii să amâne intrarea pe piața muncii în condiții dezavantajoase:

„Sunt foarte grăbiți... am avut un caz cu un băiat din clasa a 12-a care a plecat la cules de caise în Spania... a fost exmatriculat” (cadru didactic, LTDM, Călărași).

De altfel, migrația temporară pentru muncă în rândul elevilor LTDM care este cauză și a creșterii procentului de abandon școlar, determină și impredictibilitatea relației cu angajatorii:

„Toți vor să plece afară. Eu le-am recomandat să învețe o meserie într-o firmă mică spre mare. Să aplice în domeniul tehnic ce învață la școală. Pleacă și ajung la agricultură. Nu așteaptă nici măcar să-și ridice certificatele profesionale.” (cadru didactic, LTDM, Călărași).

Predictibilitatea relației dintre angajatori și LTDM este influențată și de strategiile sectoriale economice ale autorităților centrale:

„În industria textilă este nevoie de o strategie, firmele care fac lohn în țară calculează foarte exact care sunt costurile. Majoritatea au plecat pentru că salariul minim pe economie nu mai face rentabilă producția în România. A rămas producția pentru loturi mici și produse care trebuie livrate rapid pe piața occidentală” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

Aspectele demografice locale au o influență importantă asupra relațiilor dintre LTDM și angajatori. Proximitatea unor orașe mari (București, Constanța) cu capacitate de atragere a elevilor buni și a forței de muncă calificate face ca strategiile pe termen lung să fie dificil de elaborat și implementat de către angajatori:

„Nu există forță de muncă disponibilă; nu vin din alte zone, vin din alte societăți similare. Un avantaj este salariul și alte facilități cum ar fi răcoarea din fabrică, asigurarea transportului” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

În acest fel este preferată relocarea activităților industriale în zone unde infrastructura este mai dezvoltată, în Călărași menținându-se sau dezvoltându-se activitățile agricole și de procesare vegetală și zootehnică. Percepția negativă asupra LTDM la nivel local este consistentă cu opinia la nivel național în privința accesului la echipamente moderne ale instituțiilor educaționale de învățământ profesional și tehnic din România, 72% dintre respondenți unui studiu reprezentativ la nivel național fiind de acord cu această afirmație (TNS Opinion & Social, 2011: 35).

Una dintre problemele semnalate și de cadrele didactice, dar și de elevii instituției o reprezintă faptul că activitatea de practică are multe aspecte care necesită îmbunătățiri. În esență, elevii afirmă că nu fac practică, iar în momentul în care merg într-o instituție economică nu sunt lăsați să facă nimic și, implicit, nu învață nimic.

Implicarea LTDM în dialogul local dintre instituții este scăzută. Pe de o parte, există interes redus din partea firmelor care nu au strategii de angajare pe termen lung și care întreprind doar acele demersuri impuse de legislația muncii și nu au politici de personal care să fie adresate specific învățământului profesional și tehnic:

„Colaborăm cu AJOFM prin intermediul bursei locurilor de muncă. Firma a participat la bursa locurilor de muncă de două ori pe an. Nu am colaborat cu alte firme sau instituții, nu am participat la discuții în privința problemelor cu care se confruntă” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

Pe de altă parte, LTDM este condiționat de cadrul legislativ care reglementează învățământul profesional și tehnic și acuză timpul de reacție greoi la schimbările de pe piața muncii și dificultatea cu care sunt înființate noi specializări. În plus, organizațiile care reprezintă interesele colective ale firmelor private și sindicatele au o activitate redusă în domeniu. Există percepția că Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Călărași este instituția cheie în elaborarea și adaptarea LTDM la piața muncii locale, deoarece dispune de informații și statistici și poate organiza cursuri de calificare și recalificare (Fecioru, 2008: 320), în timp ce Primăria Călărași poate facilita acest proces prin fonduri. În acest fel, unul dintre instrumentele esențiale pentru reușita ÎPT, cel al creării unei rețele dintre școlile profesionale și afacerile locale (***, 2013: 18) este puțin dezvoltat local și slab predictibil.

Un aspect care trebuie investigat în relație cu efectele asupra învățământului profesional și tehnic îl reprezintă oferta de cursuri de specializare oferite în cadrul unor proiecte sau programe finanțate din fonduri europene sau naționale de către firme sau instituții publice. Calitatea și oportunitatea acestora este disputată pe plan local,

iar un efect colateral este scăderea relevanței LTDM și, în general, a învățământului profesional și tehnic pentru piața muncii. Unii angajatori afirmă că sunt inițiative benefice:

„90 la sută dintre angajați sunt calificați prin intermediul unor cursuri desfășurate cu ajutorul unei companii din București. Calificarea se numește confecționar mașinist” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

Alți angajatori susțin că organizarea acestora este deficitară și lipsa de coerență duce la manifestări disfuncționale:

„Am organizat 2–3 cursuri de calificare cu AJOFM și un institut din București. La cursuri funcționează motivația prin bani: timp de două luni un participant ia 20–30 de milioane; nu l-a deranjat și nu s-a angajat. Este anormal să faci curs doar pentru bani. Sunt oameni care stau doar în cursuri, unii sunt ajutați de părinți și nu muncesc” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

În rândul angajatorilor percepția asupra învățământului profesional și tehnic este influențată și de trăsături societale independente de LTDM, cum ar fi nivelul de dezvoltare, capacitatea și disponibilitatea familiei de a susține procesul educațional sau fenomenul de migrație. Astfel, unul dintre aceștia afirmă:

„Învățământul profesional este corect, nu sunt specializați, dar trebuie redeșteptată dorința de a munci. [despre sine] Eu m-am angajat din armată... nu am ajuns acasă la părinți și eram angajat” (reprezentant firmă domeniul textil, Călărași).

De altfel, această opinie este consistentă cu adaptarea interacțiunii pedagogice din cadrul LTDM care încearcă să implice elevii în programe cu conținut civic și, în acest fel, să compenseze nivelul scăzut de abilități și competențe. Utilizând un cadru de analiză clasic al învățământului profesional și tehnic (McGrath, 2012: 14) putem afirma că LTDM înregistrează valori scăzute din punct de vedere al procentului de elevi care promovează bacalaureatul, al gradului de inserție al absolvenților pe piața muncii, dispune de resurse inadecvate și calificări nerelevante. Însă, din perspectiva alternativă propusă de McGrath, cea a dezvoltării umane, LTDM reușește să extindă abordarea neoliberală și să asigure accesul educațional și munca decentă pentru elevii săi.

CONCLUZII

Capacitatea LTDM de formare a elevilor în acord cu cerințele pieței muncii și standardele de calitate în educație este scăzută. Aria de selecție a candidaților este concentrată în zona limitrofă a municipiului Călărași, concurența scăzută este generată de reducerea populației școlare și percepția negativă a LTDM în comunitate,

iar nivelul de pregătire inițial al elevilor deficitar. Experiența educațională nu pare să fi fost în măsură până în prezent să modifice esențial traiectoria elevilor în sensul dobândirii unor abilități și competențe care să le ofere un avantaj competitiv pe piața muncii sau pentru continuarea studiilor. Acest fapt este dovedit de procentul foarte mic de absolvenți care susțin și promovează examenul de bacalaureat. Lipsa unor date statistice privind încadrarea pe piața muncii a absolvenților în domeniile de pregătire din liceu și evoluția socială a acestora este un aspect care va trebui corectat în viitor prin dezvoltarea unor mecanisme de monitorizare. Fără o colaborare instituțională extinsă capacitatea LTDM de a depăși aceste limite este scăzută. Pe plan european percepția despre învățământul profesional și tehnic este diferită, în lipsa locurilor de muncă acesta fiind considerat o fundătură (Mulder, 2012: 158), realitate accentuată în România de desființarea prematură și temporară a școlilor de arte și meserii. Astfel, sunt necesare politici de dezvoltare locale și naționale, strategii comprehensive de management și organizare a școlilor în relație cu facilitățile de practică, dezvoltarea profesională și educațională a corpului profesoral.

Implicarea LTDM în proiecte și programe școlare și extrașcolare din diverse zone de interes care acoperă tematici profesionale și civice a fost o constantă a activităților corpului didactic. Totuși, se constată o pondere scăzută a proiectelor de dezvoltare profesională a cadrelor didactice și a elevilor finanțate și un accent pe activități culturale și civice. Este necesară dezvoltarea unor parteneriate care să acopere dimensiunea practică a pregătirii elevilor.

Sistemul de practică dezvoltat în cadrul LTDM este deficitar. Activitățile care se încadrează la acțiunile de orientare și consiliere profesională se rezumă la vizite la agenții economice și sunt adresate doar elevilor din clasele terminale. În plus, baza materială a liceului care acoperă domeniile de formare profesională și profilurile oferite ca specializare este minimă în raport cu standardele de pregătire profesională. Astfel, laboratoarele și atelierelor pentru mecanic, electromecanic, construcții, instalații și lucrări publice necesită investiții majore pentru a fi dotate cu echipamente necesare pentru standardele moderne de pregătire. Pentru zona domeniilor de formare profesională servicii (turism, industrie textilă și estetică) existența dotărilor din cadrul LTDM va trebui adaptată, completată și corelată cu cele existente în piața muncii.

Infrastructura liceului care până în 2015 a contribuit la conturarea unei imagini negative a LTDM în comunitate poate fi un element pozitiv în dezvoltarea viitoare. Finalizarea clădirii P + 2 cu zece săli de clasă dotată cu mobilier și echipament modern necesar procesului educațional constituie o oportunitate pentru îmbunătățirea rezultatelor elevilor. Darea în folosință în 2016 a clădirii care va adăposti laboratoarele și atelierelor rezervate activităților practice va trebui completată cu dotarea acestora prin intermediul fondurilor publice sau a programelor și proiectelor dezvoltate de LTDM pentru a răspunde necesității de îmbunătățire a abilităților și competențelor profesionale ale elevilor.

Anexa 1

**Analiza ofertei educaționale a LTDM conform planului operațional
pentru anul școlar 2015–2016**

#	Domeniul/ Specializarea	Argumente	Strategii
1	Electro- mecanică	<ul style="list-style-type: none"> – sector de activitate aflat în scădere în zonă (sursa: PLAI); – există în zonă concurența altor școli (sursa: anexe PLAI); – existența în școală a personalului didactic titular calificat (sursa: fișa de încadrare). 	– dezvoltarea produsului prin lărgirea segmentului de piață pe care îl deservește
2	Construcții	<ul style="list-style-type: none"> – acoperă o piață nouă, în plină dezvoltare în perspectiva integrării europene (sursa: PLAI); – solicitarea din partea elevilor este mare (sursa: opțiunile elevilor la înscrierea în clasa a IX-a). – existența în școală a personalului didactic titular calificat în domeniul construcții (sursa: fișa de încadrare) 	– intensificarea eforturilor de marketing pentru a păstra sau crește segmentul de piață acoperit.
3	Textile	<ul style="list-style-type: none"> – sector de activitate aflat în scădere în zonă (sursa: PLAI); – existența în școală a personalului didactic titular calificat în domeniul textile (sursa: fișa de încadrare). 	– fiind singurul furnizor la nivel zonal al specializării respective vom menține produsul și vom intensifica efortul de marketing pentru a păstra sau crește segmentul de piață acoperit.
4	Estetică	<ul style="list-style-type: none"> – activitate generatoare de venit; – cererea pe piață este stabilă; – solicitarea din partea elevilor este mare (sursa: opțiunile elevilor la înscrierea în clasa a IX-a). 	<ul style="list-style-type: none"> – fiind singurul furnizor la nivel zonal al specializării respective vom menține produsul adresându-ne unei piețe specializate. – menținerea produsului din profitul căruia se vor susține activități de marketing școlar pentru alte domenii.
5	Comerț	<ul style="list-style-type: none"> – cererea pe piață este stabilă; – solicitarea din partea elevilor este mare (sursa: opțiunile elevilor la înscrierea în clasa a IX-a). – existența în școală a personalului didactic titular 	– menținerea produsului din profitul căruia se vor susține activități de marketing școlar pentru alte domenii.

BIBLIOGRAFIE

- Fecioru, B., *Măsuri de îmbunătățire a șanselor tinerilor pe piața muncii*, în „Calitatea vieții”, nr. 3–4, 2008, pp. 317–327.
- Institutul Național de Statistică, *TEMPO-Online Serii de timp*, 2016, disponibil online la <https://statistici.insse.ro/shop/>.

- McGrath, S., *Vocational Education and Training for Development: a policy in need of a theory?*, in „International Journal of Educational Development”, no. 32(5), 2012, pp. 623–631.
- Mulder, M., European Vocational Education and Training, in Wilson, J. P., (ed.), *Human Resource Development: Learning, Education and Training*, London, Kogan Page, 2012, pp. 155–175.
- Neagu, G., *Educație, inserție și mobilitate profesională*, în „Calitatea vieții” nr. 1–2, 2004, pp. 59–70.
- Pahl, J.-P., Vocational Education Research: Research on Vocational Pedagogy, Vocational Discipline and Vocational Didactics, in Zhao, Z., Rauner, F., (eds.), *Areas of Vocational Education Research*, Berlin, Springer-Verlag, 2014, pp. 17–43.
- TNS Opinion & Social, *Special Eurobarometer 369. Attitudes towards vocational education and training*, (Wave EB75.4), Bruxelles, European Commission, 2011.
- Woessmann, L., *Efficiency and equity of European education and training policies*, in „International Tax and Public Finance”, no. 15(2), 2008, pp. 199–230.
- *** *Admitere 2016*, Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, 2016, disponibil online la <http://admitere.edu.ro/>.
- *** *Bacalaureat 2016*, Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, 2016, disponibil online la <http://bacalaureat.edu.ro/2016/>.
- *** *Planul Operațional pentru anul școlar 2015–2016*, Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”, Călărași, 2016.
- *** *Situația statistică privind implicarea elevilor și a cadrelor didactice în programe și proiecte școlare și extrașcolare perioada 2010–2015*, Liceul Tehnologic „Dan Mateescu”, Călărași, 2016.
- *** *Work-Based Learning in Europe. Practices and Policy Pointers*, Bruxelles: European Commission, 2013.

The educational services offered by the vocational and technical institutions evolve in a job market characterised by change and diversity. Their quality is influenced by the public policies that also have to respond to demographic challenges. When these elements meet in a social space where opportunities and the variety of job offers are low, the institutions involved in vocational and technical education have to adopt strategies adapted to these realities. In this article we will present the results of a qualitative research carried out in an underdeveloped area, showing how the educational institutions, conditioned by legislation, adapt to the demands of the job market and to the needs of their direct beneficiaries.

Keywords: vocational and technical education, deindustrialisation, educational quality